

Vojta Dukát

Fotograf, vynálezce, myslitel

Milan Blatný

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta

Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2008

Vojta Dukát

Fotograf, vynálezce, myslitel

BAKALÁŘSKÁ TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: Miroslav Myška

Oponent: Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Milan Blatný

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta

Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2008

Děkuji

Vojtovi Dukátovi za snahu o pochopení smyslu této práce, za jeho ochotnou spolupráci a nadlidský přístup k tématu. Děkuji Miroslavu Myškovi, vedoucímu této práce za podnětné připomínky a vedení přímou cestou za světlem.

Prohlašuji,

že jsem práci vykonal samostatně a použil pouze citované zdroje. Pokud v textu uvádím přímou řeč, vycházím z osobního rozhovoru s autorem.

Souhlasím,

aby tato práce byla zveřejněna zařazením do knihovny FPF SU v Opavě a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

V Opavě, dne 21. května 2008

Blatný Milan

OBSAH:

1/ Úvod	1
2/Cesta životem	6
3/ Dukátovy fotografie	11
4/ A přece se točí	21
5/ Inspirace a vlivy	25
6/ Chvála lenosti	29
7/ Velvyslanec Tatrastánu	32
8/ Neřízená kariéra	35
9/ Budoucnost	42
10/ Nekonečno	45
11/ Závěr	47
Přílohy	49

Motto: Co je smyslem života? „To ještě nevím, ale vím že se teď v poslední době snažím stát se kapkou nafty, která se na své pouti ocitá před vstupem do transportní pumpy na cestě k vysokotlaké části vstřikovací pumpy motoru pracujícího dle principu R. Diesla a její následná proměna v čistou formu energie. Samozřejmě přiznávám, že se i mne při mém přemítání o tomto druhu vyvo-lenosti někdy zmocní neurčitý, dlouho přetrvávající neklid, pravděpodobně ne zcela nepodobný pocitům Osamělosti přespolního běžce či dokonce Strachu brankáře před penaltou... Pravděpodobně však jen, nebyl jsem totiž dosud ještě žádným z nich... tak jako plují lodě do Malagy, tak jako plují lodě do Triany a Neplaťte však nade mnou, nezoufejte: co není, může být.“

Vojta Dukát a parní lokomotiva

foto:Fano

Úvod

Fotograf Vojta Dukát je pro fotografickou obec České republiky prakticky neznámý, o jeho existenci ví pouze několik málo zasvěcených kurátorů a fotografů, i když je to tak trochu paradoxní, protože se dle mého soudu jedná o v jistém smyslu autora geniálního a jednoho z našich nejvýznamnějších. Pravda, u nás dosud neobjeveného, a zčásti také nepochopeného. A někdy také o pochopení se nesnažícího.

Vojta Dukát na cestě

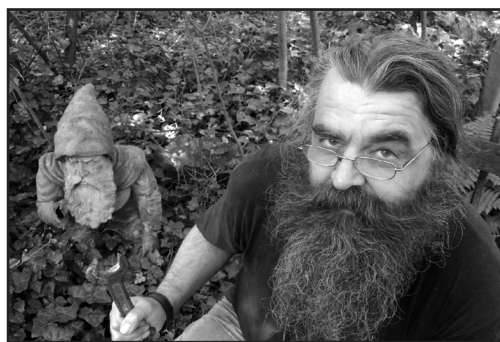
foto: Fano

Fotograf Vojta Dukát je opravdu velmi výjimečnou a také velmi specifickou osobností moravské fotografie (sám se důrazně brání tomu, být označován jako součást instituce české fotografie, přinejhorším je pro něj přijatelné označení fotograf z Československa či z České republiky, ale jen pokud se pak dále v rámci určitého projektu nebude opět hovořit výhradně jen o laskavé všeobjímající vše si přivlastňující fotografii české.

Ještě lépe, jednoduše a korektně ovšem: moravský fotograf z Moravy. Dukát je podle mne (abych na jeho upozornění vyloučil jakékoli aspekty pozitivní diskriminace) zcela obyčejný Moravan.). Proto budu občas v této práci dávat přednost termínu moravská fotografie. Koneckonců je možno do této kategorie směle zařadit tak zvučná jména jiných dokumentaristů, jako je Josef Koudelka, Jindřich Štreit, Pavel Dias, Viktor Kolář a jiných ne-českých fotografů.

Z velké části nese odpovědnost za svou ne-popularitu, či ne-slávu sám autor, který je silně neambiciózní. Jeho neambicióznost není vykalkulovaným konceptem, ale trochu se již stala pro autora sportem a zálibou.

A vzhledem k tomu, že Dukátovy fotografie vlastní až na výjimky sám autor a i těch není příliš, tak dle mého soudu v blízké budoucnosti ani nehrozí násilná a vychytralá popula-

Dukát a trpaslík na zahradě

foto: Fano

rizace a především marketizace díla autora bez jeho souhlasu některým ziskuchtivým inteligentním kurátorem, tak jak jsme toho byli svědky například u díla Miroslava Tichého.

Dukátův postoj k mojí bakalářské práci osciluje mezi přesvědčením, že shromažďování jakýchkoliv faktografických i jiných informací o jeho osobě či díle a jejich zpracování je mu zcela lhostejné a snad i lehce nepříjemné, až po skrývané, ale přeci viditelné potěšení ze zájmu o jeho dílo i život.

Podezírám ho však z toho (a on se tomu nebrání) že spolupracuje výhradně proto, že se tento zájem stává především plat-

formou pro : (následuje doslovná citace)

„a) jen zdánlivě ryze osobní subjektivní názory, (které se mnou však ale ve skutečnosti sdílí i jiní vážení či známí tvůrci) na devalvaci hodnot způsobenou zdánlivě velmi fundovaným, svým neuchopitelnem a nepostižitelností slabší povahy intimidujícím, především však infantilním obdivem mnoha ambiciozních kurátorů věnovaný přínosu současných tendencí ve fotografii, zejména pak té „velkoformátové“, onoho neznámého přínosu, přinejlepším srovnatelného snad jen s významem objevu existence písmene A žákem mateřské školy pro světovou literaturu.“

Dukát rozjímající v turecké čajovně

foto: Fano

Společné bezmezné ambice žáků mateřských škol a jejich vychovatelů jim však, často již v útlém věku obou, velí vytýkat klasikům, že zcela nefundovaně a bez řádně předem vypracované analýzy opakovaně dle libosti obcovali s, a používali toto právě výše popsáním způsobem objevené písmeno ve svých dnes již dávno překonaných, navíc duchu jejich doby poplatných pamfletech.

b) možnost opět upozornit na zavrženíhodné nedostatky a přezíravé tendence m.j. i pracovníků kulturní sféry České republiky týkající se dlouhodobého přínosu jiných národnostních menšin v praxi opakovaně prokázané.“

Jak se vyjádřil, nechápe, proč bych měl tvořit takovéto obsáhlé literární dílo, pokud se chci v životě zabývat fotografováním a ne sepisováním traktátů, které svojí povahou způsobují i všeobecnou katastrofální verbalizaci vizuálního umění. Vyjádřil se, že takovéto požadavky jsou pro něj nepřijatelné a že to je taky ten důvod, proč vlastně nikdy žádnou školu (mimo základní devítileté) nedokončil.

A tento jeho postoj je ještě okořeněn vybroušeným smyslem pro humor a zálibou v až téměř filozofických rozpravách o čemkoliv jiném než svém díle.

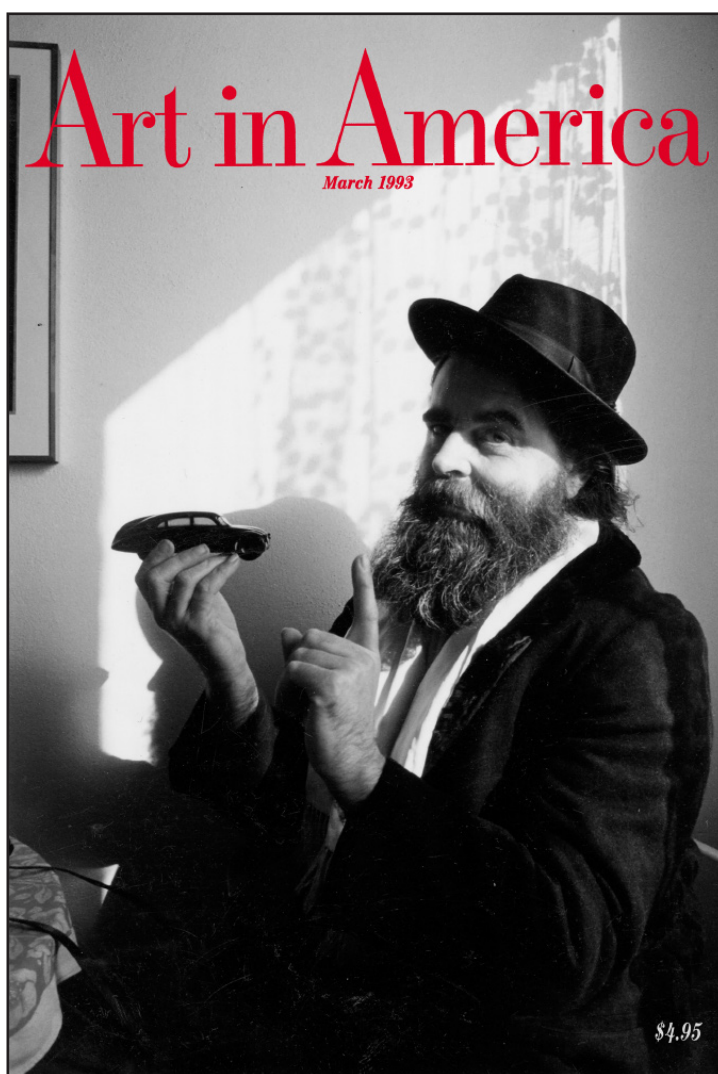
Pro snadnější pochopení tohoto postoje pro ilustraci uvádím citát o možném smyslu této práce v doslovném znění:

„Tak, aby lidstvo z těchto těžce vydobytych poznatků po přefiltrování jak mou myslí v daném okamžiku, a způsobem, jakým ty by jsi si tyto věci převáděl do tvé mysli a potom je zpřístupňoval širokému publiku, tak že by nakonec to ono již dříve zmíněné publikum z toho nakonec třeba také něco mohlo mít.

Nejedná se samozřejmě o školu moudrosti ani o školu fotografie, neboť jak jistě dobře víme, fotografická technika jako taková, pokud k ní vůbec dojde je pouze vyústěním všech vývojových stadií, které musely předcházet tomu okamžiku, než se nás zmocnila touha uvedenou technikou něco zaznamenávat.“

Vojta Dukát je velmi dobrosrdečný empatický člověk, s kterým je radost si jen tak povídat. Jedná se o ten typ člověka, který si jde do obchodu koupit rohlík a zdrží se tam tři hodiny, protože se trochu zapovídal. Ve svém mluveném projevu používá převáž-

ně věty rozvitě, většinou velmi rozvitě a během hovoru dlouze přemýšlí, asi jako antický mudrc. Z tohoto důvodu pocitu jisté autenticity jsem k této práci přistoupil podobným způsobem a zachoval i některé citace, ve kterých autor zdánlivě již zcela odbočil od tématu. A vzhledem k tomu, že téma fotografie znamená v životě autora ve srovnání s jinými zájmy pouze jednu část, tak se bude toto téma dělit v mojí práci o pozornost s jinými zájmy autora.

Obálka časopisu

copyright soukromý archiv M. Ambroz

Cesta životem

Vojta Dukát se narodil v poválečném období roku 1947 v Brně do rodiny Emila a Marie Dukátových.

Malý Dukát se sourozenci

foto: E. Dukát

Tatínek pracoval jako hlavní konstruktér továrny Zetor vyrábějící traktory, zde se tudíž dají pravděpodobně hledat kořeny zděděné fascinace technikou a neustálého badatelství nad

méně či více technickými záhadami provázející celý Dukátův život.

V nejranějším dětství se také dají najít kořeny vztahu tohoto autora k fotografickému médiu. V dětství Vojta pozoroval tatínka, jež byl fotoamatérem fotografujícím rodinné momentky měchovým fotoaparátem Voigtlander, jak vyvolává a zvětšuje rodinné snímky, a byl fascinován magií latentního obrazu objevujícího se znenadání na papíru v temné komoře.

Po absolvování základní školy nastupuje na elektroprůmyslovku, z které je vyloučen pro příliš liberální postoj ke vzdělání a navíc také propadl z tělocviku, neboť profesor tělocviku Zahradníček, který tvrdil, že jezdil s Gejzou Včeličkou kamsi na východ, snad dojeli až do Odesy, a odtam Gejza Včelička

Dukát a bratr

foto: E. Dukát

údajně přivezl text písně „No tak vidíš Máňo, přece jsme tě lízli“, neměl pochopení pro to, že mladý Dukát a někteří další spolužáci místo dálkového běhu pravidelně odcházeli konzumovat alkoholické nápoje do blízkého hostince. V cíli profesor tělocviku Zahradníček nechával podezřelé dýchat a pokud poznal, že se nevěnovali tělocviku nýbrž alkoholu, trestal je úderý takzvané moravské kungfu hole. Poslední kapkou, než přetekl džbán bylo napodobení stylu sprintu Jessiho Owense, který předvedl na Olympijských hrách v Berlíně roku 1938.

Odchází na psychiatrickou kliniku, kde stráví měsíc a půl, a nechává si ověřit, že není schopný zodpovědného výkonu vojenské služby, několik měsíců zde zůstává také na půl úvazku jako fotograf, jehož úkolem je dokumentovat jedny z prvních skupinových psychoterapií u nás. Zde se také pokoušel ověřit velmi zajímavou teorii profesora Hádlíka, podle které se melancholikům díky stahům obličejových svalů vytváří na čele znak řeckého písmene omega. Tohoto úkolu se autor zhostil velmi odpovědně, protože díky značce tatínkových prvních náramkových hodinek měl k písmenu omega velmi osobní a metafyzický vztah. Fotografie z tohoto období jsou pravděpodobně navždy ztraceny.

Později odchází do Prahy, kde také pracuje v roce 1967 v divadle E.F.Buriana jako kulisák a také si přivydělával jako model na Akádě – odtud pochází slavná fotka Ahasvéra zachycující skupinu umělců a mladého Dukáta stojícího modelem.

Krátká, nicméně ne nevýznamná epizoda, která Dukáta silně ovlivnila, byla brigáda opraváře benzinových pump, při které klepal bronzovým (jiskry nezpůsobujícím) kladívkem do čerpadel.

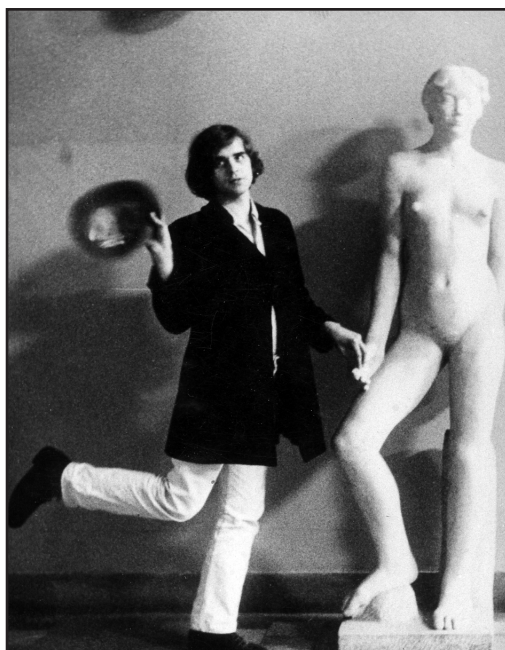
Před svým odchodem do zahraničí od začátku roku 1968 až do června 1968 pracuje jako asistent zpravodajského týmu České televize.

Foto z automatu

V červenci roku 1968 odjíždí na výlet do Holandska, kde po srpnu 1968 již zůstává. Potom, co r. 1969 emigroval i tehdejší osvícený československý konzul který ještě prodlužoval výjezdní doložky a nastoupila nová garda, získává Dukát statut uprchlíka a pas Ženevské konvence, s kterým posléze navštíví řadu zemí nejenom v Evropě, ale i v Americe a Asii. (Později dostal amnestii za opuštění republiky, vyřídil si vystěhovalecký pas a již od roku 1982 mohl dokonce jezdit i do Československa.) Usazuje se na řadu let v Holandsku.

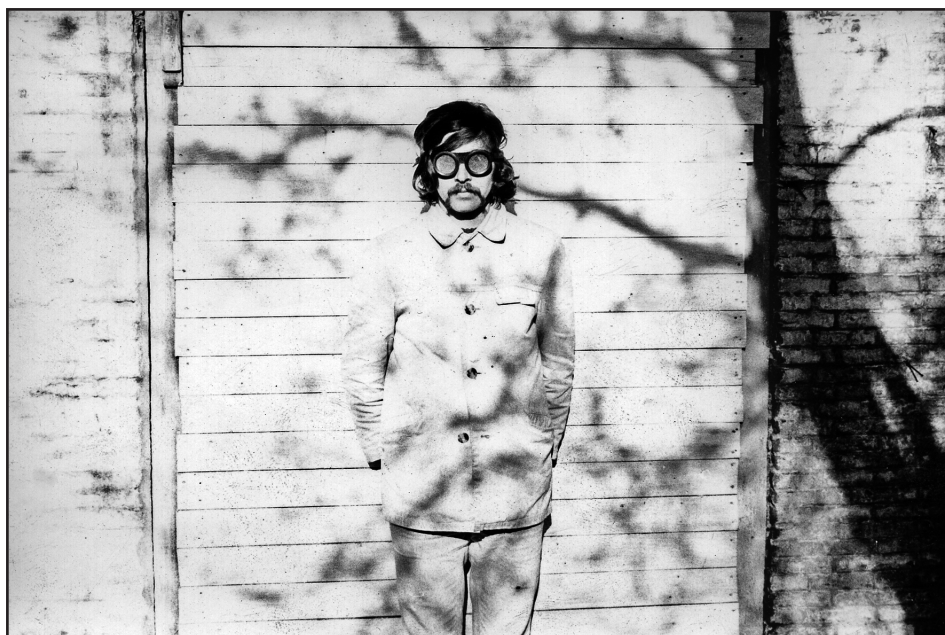
Studuje v Amsterdamu 2 roky na Rietveldově akademii, poté na Filmové akademii, avšak odchází předčasně a dává přednost svobodnějšímu životu a především cestování před profesionálním vzděláním.

Na výletě v Římě

Studentský průkaz

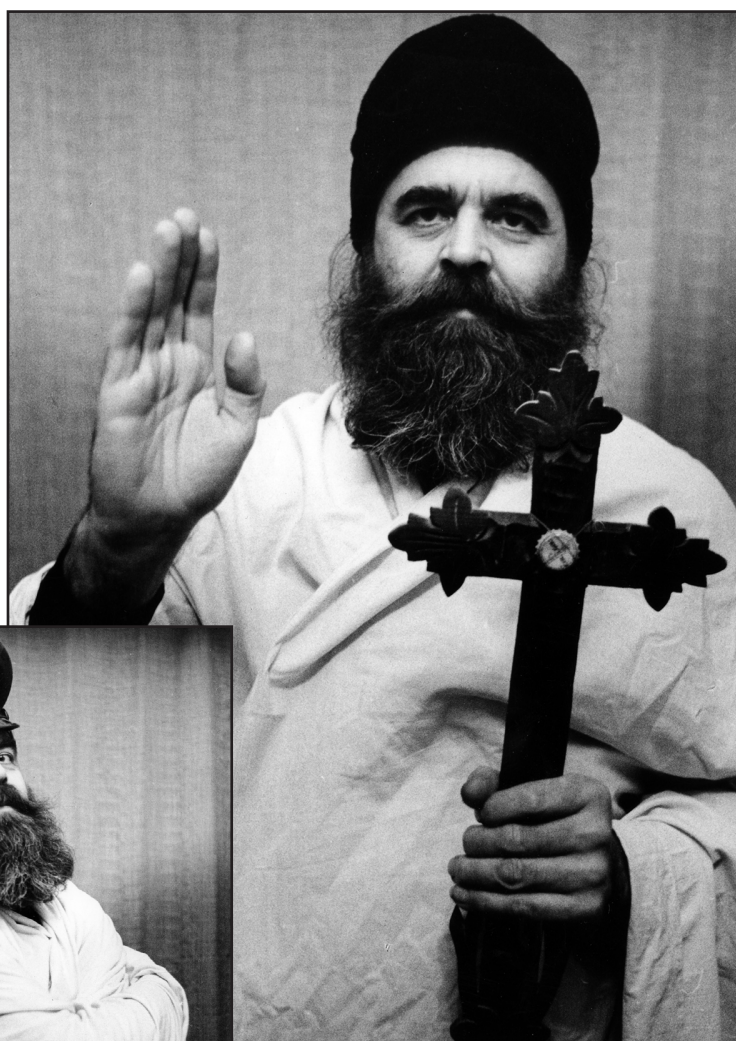
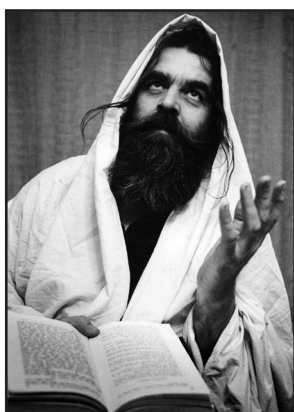

Dukát na slunci v motobrylách

Po roce 1989 se vrací do Československa, proto, aby se mohl zúčastnit kuponové privatizace a stát se šťastným majitelem několika akcií firmy Tatra. Akcie skutečně získal, ovšem díky dravému kapitalistickému přerozdělování majetku mají dnes akcie pouze hodnotu symbolickou. Žije střídavě na Moravě v Brně a v Holandsku v Haagu. V poslední době žije více v Brně a tráví většinu času zvelebováním zahrady k obrazu svému, opravováním lecčehos a korespondencí s různými institucemi, které mají na různé věci odlišné názory než autor. V poslední době věnoval velké množství energie na záchranu sousedního historického domu, který nový majitel – ryze pragmatický developer nechal za podivných okolností na Památkovém úřadě zbavit statutu kulturní památky a následně jej zboural, a na jeho místě hodlá postavit skleněnou krabici jako sídlo firmy.

Odjakživa je Vojta Dukát vizuálně dost výraznou postavou, v posledních letech má obrovský nepřilíš pěstěný plnovous, který si již nestříhá, což mu dodává určitý punc důstojnosti, vý-

jimečnosti a autority ve stylu pravoslavných popů či indických mudrců. Dle jeho slov si vousy nechal narůst a nestříhá z toho důvodu, že má již dlouhou dobu v úmyslu nechat se vyfotit jako jeho velký vzor Jan Ámos Komenský či Leonardo da Vinci, slavný to vynálezce a umělec. A taky třeba jako Rasputin, jako Karel Marx a Bedřich Engels či Sigmund Freud. Vousy si příliš neupravuje, aby vypadal tak, jak to Stvořitel zamýšlel.

Židovskokřesťanství a šílený oficír foto: K. Cudlín

Dukátovy fotografie

Dukátovy fotografie nezapadají do standardního šuplíku dokumentární či reportážní fotografické tvorby. Nezachycují většinou, v podstatě téměř nikdy, příliš dramatické okamžiky. Jsou to svým způsobem momentky. Skutečná hloubka záběru či situace je čitelná většinou pouze pro velmi citlivého diváka, neotupěného kulometnou palbou běžných prvoplánových, nejlépe agresivních a šokujících fotografií, jimiž je zahlcena naprostá většina zpravodajských médií.

Viana do Castelo, Portugalsko, 1976

Dukátovy fotografie rozhodně nešokují, většinou také příliš neinformují. Jejich poselství a síla obsahu je mnohem jemnohmotnější. Cítíme, že jsme svědky něčeho mimořádného, snad neopakovatelného, možná mizejícího... Zastavené okamžiky – Dukátovy vzpomínky na to, čeho byl svědkem, naznačují velmi citlivě, spíše pouze náznakem, výjimečnost situace. A nebo snad sám Dukát určitou výjimečnost situace svou vlastní přítomností vytváří? V některých situacích tomu tak dozajisté bylo.

Kalvárie Zebrzydowska, Polsko, 1982

Colonia del Sacramento, Uruguay, 1983

Jerusalem, Izrael, 1986

Na fotografiích nenajdeme celebrity ani novinové hrdiny, spíše obyčejné lidi v (ne)obyčejných situacích. Dalo by se zde hovořit až o určité posvátnosti okamžiku. Z fotografií je cítit úcta

Portugalsko, 1979

a hluboká empatie k fotografovaným, autor vstupuje na scénu až trochu nasměle a v žádném případě chladnokrevně nezneužívá své „oběti“, tak jak je v klasické reportážní fotografii více než běžné. Výrazným tématem Dukátových fotografií je samota. Sám autor se kdysi označil za fotografa samoty. To je více než přirozené, vzhledem k autorově emigraci, která s sebou vždy nese hluboké stigma osamocení, i přes zdánlivé přijetí do cizí společnosti emigrant vždy zůstává cizincem. Proto můžeme na tolika Dukátových fotografiích nalézt osamocené postavy. Mluvíme-li zde ovšem o „tématu“, jde spíše o dodatečnou interpretaci fotografií, autor sám koncepčně nepracuje na konkrétním tématu, ale jednoduše fotí to, co cítí, že by foceno být mělo.

Dukát naprosto bravurně pracuje na svých

a hluboká empatie k fotografovaným, autor vstupuje na scénu až trochu nasměle a v žádném případě chladnokrevně nezneužívá své „oběti“, tak jak je v klasické reportážní fotografii více než běžné.

Výrazným tématem Dukátových fotografií je samota. Sám autor se kdysi označil za fotografa samoty. To je více než přirozené, vzhledem k autorově emigraci, která s sebou vždy nese hluboké stigma osamocení, i přes zdánlivé přijetí do cizí společnosti emigrant vždy zůstává cizincem. Proto můžeme na tolika Dukátových fotografiích nalézt osamocené postavy. Mluvíme-li zde ovšem o „tématu“, jde spíše o dodatečnou interpretaci fotografií, autor sám koncepčně nepracuje na konkrétním tématu, ale jednoduše fotí to, co cítí, že by foceno být mělo.

Mourao, Portugalsko, 1975

fotografiích s přirozeným světlem a kompozicí snímků – velmi rafinované a uvážené rozmístění postav či celých dějů.

Z Holandska, kde se usadil, podniká svoje cesty, většinou na

Vizovice, Morava, 1988

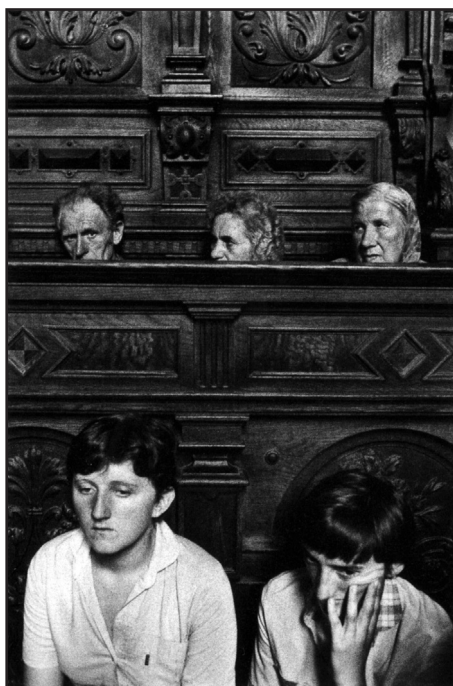
jih a na východ, do zemí, kam ještě nedorazil zhoubný názor že čas jsou peníze. Na svých cestách po cizině hledá určitý klid a již zmiňované posvátné okamžiky lidství. Dukát je určitě svým způsobem romantik starého typu s fotoaparátem (později i s kamerou), který nazdařbůh putuje po světě posedlý touhou zachytit okamžik, který se již nikdy nebude opakovat.

Dukátovy fotografie pocházejí z Argentiny, Bolívie, Holandska, Kypru, Německa, Velká Británie, Fidži, Řecka, Maďarska, Indonésie, Izraele, Itálie, Nové Guineje, Ukrajiny, Paraguaye, Polska, Portugalska, Rumunska, Ruska, Španělska, Uruguaye, Spojených Států Amerických, Švýcarska a pochopitelně také z Československa.

Po návratu na Moravu v roce 1989 podniká Dukát svoje cesty odsud, někdy sám, někdy ve společnosti dalších fotografujících

cích přátel – Karla Cudlína, se kterým se spřátelil ještě za pobytu v Holandsku, kam přijel Cudlín jako student FAMU s jinými našimi dokumentaristy, či Jaroslava Pulicara. Na náboženských poutích a lidových slavnostech se tehdy ještě v emigraci setkával

například také s Josefem Koudelkou.

Kalvária Zebrzydowska, Polsko, 1982

Fotografie jsou tvořeny kinofilmovými přístroji, většinou s objektivy ohniska 28 nebo 35mm, vzácněji 50mm, portrétní objektiv 90mm autor použil jen asi 5 krát v životě.

Vždy používá pouze pevné ohniskové vzdálenosti, zoomy jsou mu cizí. Zůstává věrný analogové fotografii, stejně tak jako jeho přátelé fotografové, se kterými cestuje. Společně

navštívili například Rumunsko a Ukrajinu.

Filmy si autor vždy vyvolával sám, fotografie zhotovoval také. Mimo jiné i z finančních důvodů.

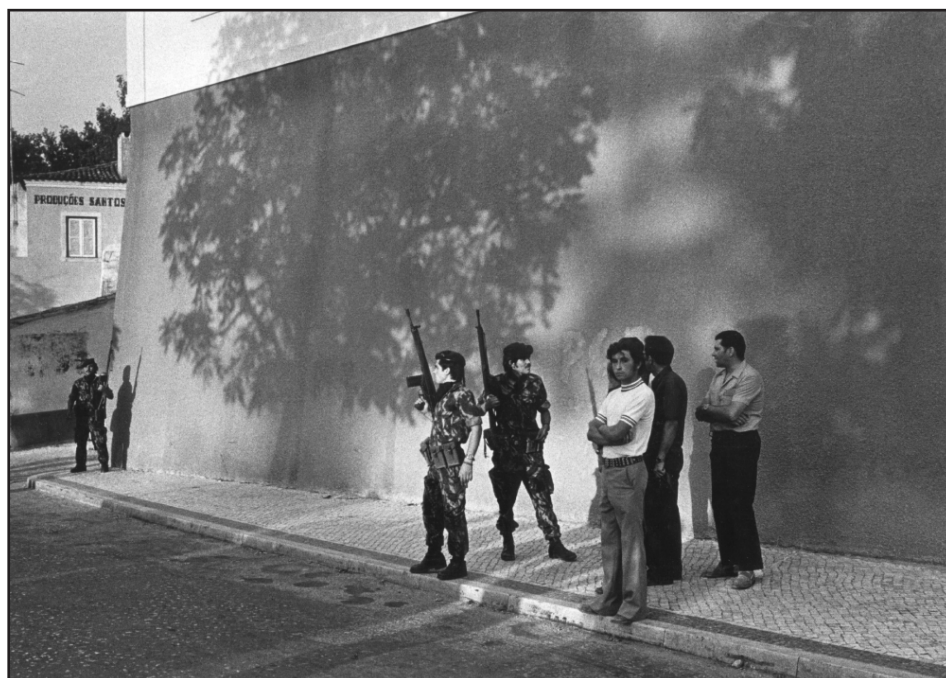
Autor sám sebe označuje za obyčejného fotografa (který se vzhledem k současnému a dle jeho slov politováním) vývoji,

Lisabon, Portugalsko, 1975

může zdát zatvrzelým a rigidním zpátečníkem, nepřijímajícím jakékoliv módní trendy ve fotografii a především v teorii fotografie, obhajující a zdůvodňující nejenom téma, ale také formát fotografií. Je zastáncem poměrně jednoduchých přístupů, vycházejících jednak z faktu, že autor není příliš pracovitý a také z přesvědčení o naprosté zbytečnosti komplikovaných řešení ve fotografické tvorbě.

Málokdy rozměry finálních fotografií Vojty Dukáta přesahují magickou hranici 10x15 cm, celosvětový standart amatérských fotografů.

Leiria, Portugalsko, 1975

Vlastní dvě legendami opředené krabičky s fotografiemi této velikosti, které velmi ochotně ukazoval, ovšem celá léta je hluchý k jakýmkoliv výzvám či prosbám o zvětšeniny a nebo snad dokonce i výstavy. Jak vtipně poznamenává Antonín Dufek, tyto dvě krabičky na rozdíl například od kufříků s dílem Marcela Duchampa existují jen v jednom exempláři.

Dnes je podstatná část obsahu těchto krabiček (celkem 115 fotografií) v Gemeentemuseum Den Haag, kde zůstaly již od výstavy v roce 2001.

Beja, Portugalsko, 1975

Všechny fotografie v Gemeentemuseum Den Haag jsou krásně zarámovány, autor popisuje humornou historku z rámování: „Ty fotky jsem pořád s sebou vozil v krabičkách a vždycky jsem to někde vybalil a někde u piva v hospodě se na to lidi dívali a bylo to oplakané, poplivané, občas to všechno popadalo na zem a pak se to nějak sebralo dohromady a já jsem všem nadával, ať mi nikdo nic neukradne, no a pak to v tom Muzeu rámovala jistá čínská dáma v bílých rukavičkách na nekyselý muzeální kartón a nekyselou passpartu a já jsem se přišel podívat a ona mě ujišťovala, že se nemusím bát, že lepší jenom rožky a pochopitelně také nekyselou páskou a že fotkám se nic nestane....

Existují ovšem velmi vzácné výjimky. V druhé polovině devadesátých let pro účely prezentace jedné holandské nadace pro umělce, jež autorovi udělila stipendium, vytvořil s pomocí brněnského fotografa Dobrovolného zvětšeniny velikosti asi tak 1,5 x 1 m, ofocené obrazovky jednotlivých okének nesmontovaných video záběrů, jež se staly autorovým koníčkem v posledních několika desetiletích. Tím se autor snažil jednorázově konkurovat jiným „velkoplošným“ autorům, s nadsázkou řečeno...

K tomu Dukát dodává: „Ale mám za to, že s určitým odstupem od toho dílka, že nakonec to zůstalo čitelné stejně tak, jako by to bylo těch 10x15 cm. Upozorňuji mládež, že zvětšováním na jeden a půl metru na dva metry přibude pouze plošně čtverečních centimetrů a ekologické stopy se zvětší, ale zatím jsem nebyl ničím natolik ohromen, aby si autor to právo na existenci takovéto velkoplošné komunikace u mne obhájil a abych si to nedovedl zmenšit do toho formátu, ve kterém bych to měl raději a který by ve mně pravděpodobně, pokud už se tam z toho dá vůbec něco vyčíst podle mé hierarchie hodnot, takže by mně to nějakým způsobem obohatilo, tak že by ten formát byl přínosem nad rámec toho, co tam je, nebo většinou toho, co tam není. Většinou je to o tom proč ne, než proč ano. To proč ne něco tak velikého, to samo o sobě pro mě otázku možného motivu vzniku a existence toho velikého něčeho nezodpovídá, takže zůstává stále to proč a je-li odpověď autora jen proč ne? , tak to pořád ještě neodpovědělo na tu moji základní otázku, proč kurva ano, žejo?“

První dochovaná vlastní fotografie je neostrý snímek „Pohled zezadu do otevřeného rádia Telefunken“, na kterém rodina Dukátů poslouchala mistrovství světa v hokeji a především naše vítězství nad Kanadou.

Mladý Vojta, nadšený radioamatér stavěl společně se spolužákem Milanem Babušíkem rádia se zpětnou vazbou, inspirováni časopisem Věda a technika mládeži, rádia kterými se dalo pípat na nosné frekvenci rádia Vídeň ještě dlouho po skončení vysílání. Autor bydlel totiž přímo pod brněnskou rušičkou a tam někdy bývá tma...

Druhá historicky významná fotografie je rozmazaný portrét legendárního Vaška Dědka, brněnského matematika a kulisáka, který za pivo mimo jiné dovedl sestavit a po dosazení mnoha neznámých vypočítat rovnici, definitivně potvrzující, že plátce piva je papež. Při tvorbě této fotografie, jež existuje dodnes pouze v podobě kontaktního otisku 6x6 cm ze sovětského přístroje s romantickým názvem Ljubitel, již autor v určitých náznacích dalece předběhl svou dobu konceptuálním záměrem... Zamýšlel sice tuto fotografii nazvětšovat na formát 6x6 metrů, ovšem svůj záměr nikdy nedokončil, k ne-realizaci tehdy nedošlo zcela záměrně, protože na začátku šedesátých let, kdy tato fotografie vznikla, si autor nemohl z finančních i politických důvodů dovolit navštívit New York, aby tam změřil diagonálu největších vstupních dveří do Muzea moderního umění a tak se zejména proto, aby zbytečně nevytvářel umění s příliš velkým obsahem, rozhodl, že dokud se nepřesvědčí o tom, že se významná světová muzea již přizpůsobila jeho záměrům - zvětšenina fotografie prozatím nebude realizována. Opouští dobrovolně cestu vedoucí k předem zaručenému úspěchu (dle, jak tehdy správně předvídal, dnes již etablovaných současných Kunst Industrie Norem), ještě daleko předtím než cokoliv, nejlépe 6x6-ti metrového vůbec vznikne. Pořizuje si raději maloformátovou kameru a ponechává intelektuální aspekty bytostně spjaté s řešením problematiky diagonál vstupních dveří versus sdělitelnost něčeho byť uchopi-

telného přece jen však nadměrně nesdělitelného postmoderním umělcům a ředitelům muzeí 80. let...

Tímto se autor zařadil, viděno z dnešního pohledu ke konceptuálním futuristům.

Okénka filmu

Pulicar, Dukát, Koudelka, Velká nad Veličkou, Morava

foto: Fano

A přece se točí

Samostatnou kapitolou Dukátovy tvorby jsou video záznamy. Ve svém archívu „pečlivě“ ukrývá před zraky zvědavců a zájemců o dílo skoro 700 hodin natočených nezpracovaných videí. Většinou něco natočí, něco, kde cítí, že tam „něco“ je, ale už nedochází k dalšímu stříhání a zpracování. Jak sám někdy říká, někdy točí jen proto, aby to „bylo“, nemá neodolatelnou potřebu natočený materiál sdílet s ostatními. Pouze fenomenální film z odchodu Rudé armády z Československa byl promítnut v Holandsku na uměleckém televizním kanálu, klubových kinech a také v Paříži v Domě fotografie v rámci projektu „natáčejících“ fotografů. Autor s Karlem Cudlínem později zamýšleli dohledat sovětská vojska na cestě až na Ukrajině, během cesty ale vypukla ukrajinská revoluce za nezávislost a jejich zájem se obrátil tím směrem.. U nás nebyly žádné z těchto filmových fragmentů kromě výstavy Jitro kouzelníků v roce 1995 nikdy veřejně promítnuty.

Dukátův film odchodu sovětských vojáků a jeho pracovní stůl

foto: Fano

Autor v archivu

foto: Fano

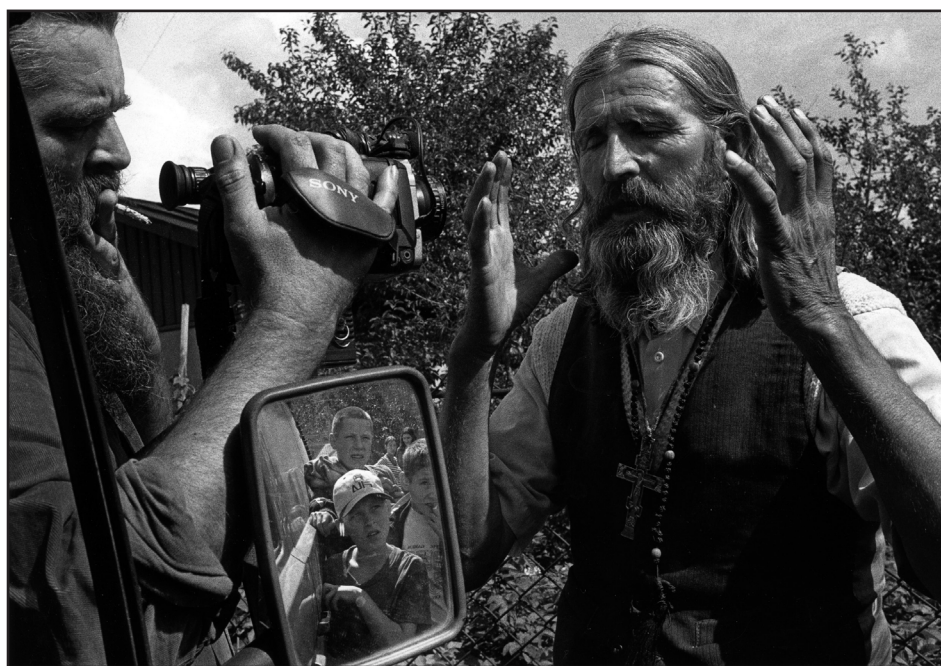
Dukátový filmy jsou „jiné“ tak, jak „jiné“ jsou i jeho fotografie. Problém spočívá ovšem v tom, že díky tomu, že leží v archivu, skoro nikdy je nikdo neviděl. Autor pouze použil některá vybraná jednotlivá políčka filmu jako samostatné fotografie (respektive triptychy), které diváci mohli vidět například v knize „Slice of time“, což je katalog k výstavě v Gemeentemuseum Den Haag při udělení Ceny Pieter Ouborga autorovi v roce 2001.

Autor při práci, Velká nad Veličkou

foto: Fano

Dukát točí nejen u nás na Moravě – například pravidelně navštěvuje Hornácké slavnosti ve Velké nad Veličkou, či cesty historických lokomotiv, ale točí i v cizině. Jeho záznamy pochází z Podkarpatské Rusi, Ukrajiny, Rumunska a nebo Turecka. Bohužel nezpracované a tudíž zcela neznámé. Můžeme jen tušit jejich latentní magické kouzlo a doufat, že se pohyblivý obraz z magnetické pásky neztratí dříve než budou autorem opět lokalizovány a zpracovány.

Autor při práci v Zakarpatí

foto: K. Cudlín

Autor by si přál udělat knihu pouze z políček natočených videí, materiálu na výběr je víc než dost, vyžadovalo by to ovšem víc než malé množství vynaložené práce při nalézání, třídění a technicky únosném upravování existujícího materiálu.

Autor má tuto představu: „Chtěl bych udělat knížku na divání, kdo se chce dívat na něco, co se velmi, velmi, velmi podobá fotografii, a chce se spíš zajímat o to, co mu to říká, než filozofovat o tom, jakým způsobem to vzniklo, to na co se dívá.“

V současné době Dukát točí a točí dál, ovšem úměrně s tím neustále přibývá víc a víc natočených pásků, což úměrně s přibývajícím počtem natočených pásků zvyšuje autorovo znepokojení z toho, že šance na zpracování tohoto materiálu se stávají menší a menší. Je to bohužel dokonale začarovaný kruh. Skoro to vypadá, že by snad tento problém mohl vyřešit jen antický zásah „Deus ex machina“.

Okénka filmu

Inspirace a vlivy

Inspirací a motivací zachycování pomíjivých okamžiků je pro autora víc než kohokoliv jiného samo prožívání neopakovatelných situací, často i zdánlivě bezvýznamných pro ostatní zúčastněné.

Fotografie nejsou pro autora pouhými fotografiemi, je to doslova a do písmene jeho život. Je to černobílý záznam jeho životní cesty a jednotlivé fotografie jsou určitá „zastavení“ na této cestě.

Ovšem skutečně klíčový a zásadní zážitek, od kterého se odvíjí autorův hluboký zájem o takzvanou dokumentární fotografii, zachycení pocitu pomíjivého okamžiku v nekonečném vesmírném koloběhu, popisuje autor takto:

„K nám do třídy propadl jistý Miroslav Opatřil, který studoval o rok před námi, ale nějak ho postihlo něco podobného, jako později nás, a s tímto pánem jsme tak různě jezdili na vandry a hledali jsme různé přítelkyně, které někam odjížděli za babičkami, myslím že do Martina, to byla jedna slečna, která pocházela z Dolní poustevny a vyhrála tady Majáles jako Královna krásy, snad 1965, a potom vím, že jela někam za babičkou v létě a my jsme ji tam jeli s Opatem navštívit. Samozřejmě jsme neměli peníze a tak jsme jeli stopem, no a tady na Valašsku, jednou nastal moment, kdy jsme se ocitli ve zvlněné krajině, bylo strašlivé horko, my jsme seděli pod stromkem někde ve stínu a bylo ticho a jenom bylo slyšet mouchy, jak občas v tom horku zabzučí a najednou se v dálce objevil dým. Ten dým se jako tak zpoza těch kopečků vynořoval a přibližoval se pořád, neustále. Bylo to jasné, že jede k nám. A mezitím nás tam ještě drátoval nějaký policajt na Jawě, kapotované třistapadesátce, žabák, bílá s mod-

rým pruhem, a ten nějak potom odjel, toho jsme nějak uchlácholili, asi pravděpodobně už byly prázdniny, protože možná by to bylo horší, no a dým se stále přibližoval a pak najednou začal i nějaký rachot a najednou se prostě z toho nejbližšího údolíčka vynořil parní válec. A na parním válci stál muž s koženou zástěrou, polonahý jako, odhalený, měl kšiltovku dozadu, na čele brýle a takhle okolo nás přešel na tom parním válci a my jsme povstali, on nás pozdravil a byl si jako vědom toho, že, abych to tak formuloval už téměř tak jak to stojí v knize knih, a pozdravil jinochy způsobem bytosti, která si je vědomá toho, že v jejich životě způsobuje zážitky, které tito mladí pozorovatelé budou až do konce svého života vyhodnocovat. A to jsem si tehdy řekl, kurňa, škoda že nemám foťák! No a pak jsem se tedy asi začal pomalinku, protože to trvalo určitě ještě tak dva roky, ještě pozorněji dívat okolo sebe na to, co ve mně způsobují takové, ne tak bizarní, řekněme méně bizarní situace, ale prožitky, a že, a protože neumím ani moc psát, ani moc kreslit, nebo kreslit vůbec ne, a psát tenkrát taky vůbec ne, no tak jsem si říkal, no tak jakým způsobem by se daly tyto prožitky nějak zaznamenávat a případně sdílet s ostatními, pač v tom je to podstatné... Všichni tvrdí, že ty věci dělají pro sebe, ale to je blbost, protože tomu nemusíš dávat žádnou formu, když to je výhradně pro tebe...“

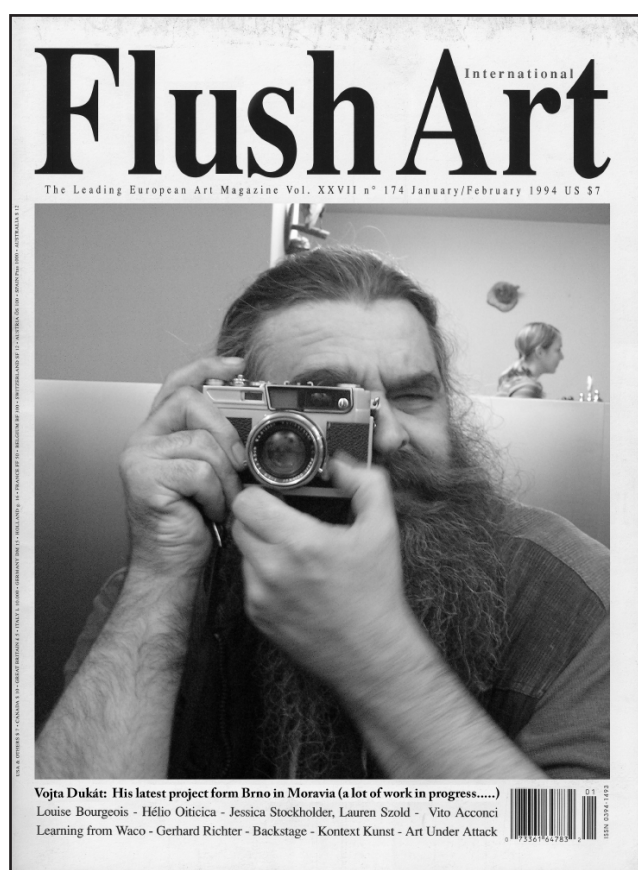
Sám autor dnes popisuje svoje pohnutky k fotografování tímto způsobem: „Je dobré a velmi vzrušující osmělit se, avšak s pokorou, pozorovat obrazy a přistupovat k nim v okamžiku jejich zrodu, pokusit se alespoň několikrát za život zachytit ty z nich, které jsou zdánlivě dokonalé, ty, které chceme vidět, ty, které ve skutečnosti už známe a které se ve stále menší míře ještě občas vynořují z každodenních situací.“

Ovšem ještě nějakou dobu Vojta Dukát fotoaparát s sebou nenosil, protože tatínkův fotoaparát Voigtlander byl záhy nešťastnou náhodou převálcován a definitivně zdemolován kmeny pokážených stromů při focení samospouští na vandru s Žankem Novotným.

První vlastní fotoaparát si Vojta Dukát pořídil až na jaře roku 1968, kinofilmový Pentacon.

V Holandsku si ještě za své peníze pořídil kinofilmový Asahi Pentax , ale později už dostal Olympus od Olympusu a Leicu od Leicy. Ale jak je jasné každému, kdo se někdy s Dukátem setkal a nebo zná jeho fotografie, fotografická technika nebyla a není pro Dukáta příliš důležitá, tvořil by prakticky stejné fotografie v podstatě s jakýmkoliv fotoaparátem.

Dukát byl také ovlivněn výstavou The Family of Man, kurátovanou Edwardem Steichenem, kterou viděl v šedesátých letech u nás. Jeho oblíbencem byl také italský autor Mario Giacomelli.

Obálka časopisu

copyright soukromý archiv M. Ambroz

V kapitole o inspiraci zaujímá důležité místo náš další „hvězdný“ fotograf Antonín Kratochvíl. Ovšem naruby. Náhodné setkání těchto dvou bytostí a z toho plynoucí konsekvence přinesly české (i světové) fotografii významnou postavu Antonína Kratochvíla. Byl to totiž sám Dukát, který přivedl v Holandsku Kratochvíla k fotografii, když čerstvě uprchlý dezertér z Cizinecké legie přijel do Holandska a potřeboval se někam ukrýt a nějak se zařadit do společnosti. Stali se z nich na mnoho let přátelé, jež spolu podnikli také několik velkých a velice dobrodružných výprav, například do Francie a USA. Tam se Kratochvíl také později usadil po sňatku s americkou manželkou. Dokonce mu Dukát určitým způsobem dost výrazně pomohl k přijetí na akademii ke studiu fotografie.

Výstava A. Kratochvíla

foto: M. Myška

Nezpochybnitelný vliv měl také Dukát na studenty fotografie při svých občasných přednáškách na různých akademiích v Holandsku, New Yorku, Izraeli, Podkarpatské rusi a nebo při letních školách fotografie v Praze, Košařiskách a na FAMU (díky Pavlu Štěchovi a Karlu Cudlínovi dokonce proběhly i neoficiální přednášky před revolucí pro studenty FAMU), a také v Brně díky Antonínu Dufkovi.

Chvála lenosti

Dovolím si tvrdit, že také jedním z důvodů, proč si Vojta Dukát vybral být fotografem (sám Dukát si není zcela jistý, jestli už si opravdu vybral, čím by chtěl v životě být, nebo se ještě úplně nerozhodl), je fakt, že fotograf se většinou příliš nenadře ani neušpiní, mám-li parafrázovat detektivního učně z filmu Rozpuštěný a vypuštěný.

V současné době Vojta Dukát příliš netvoří, což je kombinace lenosti a jisté nejistoty že to, co dnes vidí a případně by i fotil, by byl ochoten přiřadit k tomu nejlepšímu, co vytvořil v minulých desetiletích. Již delší dobu nevytvořil nic, co by sám považoval za zásadnější, důležitější ať už ve fotografii nebo ve video záznamu, než starší práce. Mnoho let plánovaná a avizovaná výstava v Domě umění města Brna je stále ještě zahalená v husté mlze nejistoty. V žádném případě to není záměrnou konceptuální snahou bránit se programově jakémukoliv světskému úspěchu a popularitě, z čehož jsem autora dříve lehce podezíral, jedná se opravdu pouze jen o onu zmiňovanou kombinaci (ne) zdravé lenosti, flegmatismu a nechuti příliš si komplikovat život něčím náročnějším. Ani tato výstava není nápadem autora, ale jeho přátel a obdivovatelů jeho díla.

Jakékoliv úspěchy a ocenění autora v minulosti nebyly více či méně iniciovány samotným autorem a jeho ambicemi, většinou se výstavy odehrály na popud nebo žádost někoho jiného, nebo nějakou bizarní souhrou náhod. Stejně i různé ceny autor obdržel bez vlastního přičinění, vždy se někdo ozval sám, že dílo někde viděl a že by si zasloužilo dostatečné ocenění. Autor sám nikdy nikam fotografie neposílal, mnohé kopie svých legendár-

ních 10x15 cm nikdy nezvětšoval.

Nutno dodat, že sice díky různým grantům, oceněním a uměleckým programům nemusel Vojta Dukát nikdy chodit jen do zaměstnání, ale dle své zodpovědné libosti jen do povolání, ovšem jeho současná ekonomická situace není příliš růžová. Za léta svého uměleckého života si zvykl na víceméně pravidelnou podporu různých státních či uměleckých institucí a není proto připraven na dnešní kapitalistickou situaci na uměleckém trhu, která se orientuje trochu jiným směrem, než v minulých letech.

Ukazuje se, že tradiční penězovody získávají trhliny a vysychají a pokud autor nebude chtít umřít hladem, bude se muset chtít nechtě naučit se lépe pohybovat v novém „prostředí“.

Podstatnou část svého času věnuje Vojta Dukát činnostem jednoznačně nevýdělečným, jako například shromažďování všech možných starých přístrojů a zařízení, nejlépe automobilů a jejich nekonečnému opravování, rozebírání a skládání. Dukát je opravářem tělem i duší, snad jako by opravování čehokoliv bylo jeho posláním na tomto světě. Možná že důležitější než samotná oprava – výsledek, je pro něj proces opravování, jedná se o určitý druh „mechanické meditace“. A částečně je to také kombinace z nouze ctnosti, pro nedostatek finančních prostředků, na jejichž zajištění nemá autor potřebný čas, protože ho tráví těmi nutnými opravami...

Dnes je autorova tvorba minimální, sám označuje svůj současný přínos pro fotografii jako nulový. Jak s humorem říká, tak nemá naprosto žádné problémy se svou současnou tvorbou, protože téměř žádná nevzniká. Dalo by se to vidět i z té pozitivní stránky, že autor díky tomu zbytečně a trapně nerozměl-

ňuje svoje dílo, tak jako spousta autorů jiných... Autor dodává: „ Ale občas mám problémy s lidmi, kteří mě chtějí lynčovat za to, že jsem jaksi nezpřístupnil dílo, lidé jsou strašní optimisté a věří, že ještě asi určitě někde budou nějaké poklady, což určitě by se našly, ale musím být opatrný, protože kam přijdu, tak tam se na mě dívají zle, že se jako furt ještě nic neděje....“

Obálka časopisu

copyright soukromý archiv M. Ambroz

Velvyslanec Tatrastánu

Jak již bylo naznačeno, celoživotní autorovou láskou a vášní je automobilová značka Tatra z Kopřivnice na Moravě, a také cokoliv, co se snad i jen okrajově této značky a především automobilů této značky týká. Vojta Dukát je Tatrou přímo posedlý.

Vintage fax "Představený řádu Tatroidů"

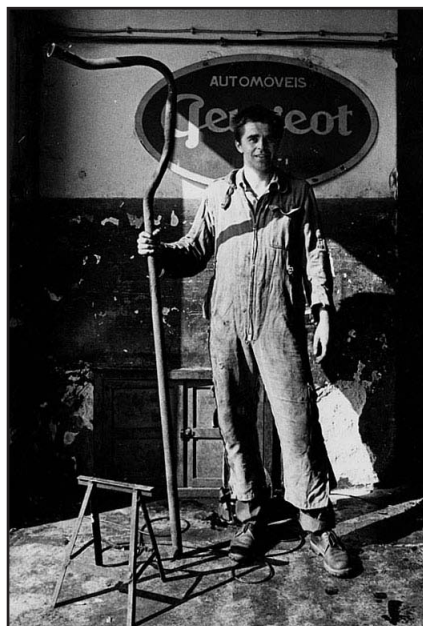
originál foto: K. Cudlín, fax sbírka V. Dukáta

Vlastnil a vlastní několik těchto legendárních automobilů v různém stupni rozkladu. Stal se vášnivým sběratelem čehokoliv s názvem Tatra, ať už se jedná o sušenky, pivo, ponožky či žiletky.

Dlouhá léta vytváří koncept fiktivní mystické země Tatrastánu (nápadně podobné Moravě), jejímž je nekorunovaným velvyslancem. Diskuzím o dokonalosti a pokrokovosti vozů této moravské značky a všemu, co k tomu patří dává autor rád přednost před diskuzím o umění či fotografii. Využívá jakékoliv možnosti šíření slávy těchto automobilů, raději než aby šířil slávu svého

díla, nebo aspoň pracoval na tom, aby bylo dílo vůbec poznáno a vytaženo na Světlo Boží z temného a nedobytného archívu.

Autor pracuje již několik let na velkolepém a revolučním projektu přestavby automobilu Tatra 603 na dieslový pohon. Musíme doufat, že v zájmu celého lidstva se mu to podaří dřív než dojde ropa, to by bylo velmi frustrující, pro autora i pro lidstvo.

Mechanik

dlouholeté zarůstání polovraku Tatry rostlinstvem na utajovaném místě na Moravě a postupná dokumentace tohoto přírodního procesu. Takových projektů existuje několik, ovšem v posledních letech se autor raději ani na utajovaná místa nevydává, ve strachu z možného zklamání, že by snad automobil mohl být odcizen či jiné nepříjemné překvapení...

Věnuje se také s nadšením veškerému možnému kutilství a povolání vynálezce technických zlepšováků, ovšem ani ty se většinou nedostanou na Světlo Boží a zůstávají buď jen v mistrově mysli a nebo přinejlepším dokonale ukryty před zvědavými zraky nejen odborné či neodborné veřejnosti, ale někdy i samotného autora.

Jeden z jeho dalších „konceptuálních projektů“ je postupné

Autor a Tatra

Vlastní Tatra 97 (snad), Tatra 87 a Tatra 603. V současné době vyrábí repliku prototypu velké ploutve na Tatra 603 dle dobových fotografií a vlastní intuice.

Replika prototypu ploutve

foto: Fano

Myslím, že netřeba dodávat, že všechny tyto projekty jsou sice navýsost originální, zábavné a zajisté i svým způsobem geniální, ale svou povahou zcela nekomerční, tudíž nepřinášející autorovi žádnou materiální satisfakci.

Úvodní fotografie této kapitoly zachycuje unikátní tzv. „vintage fax“ fotografie Karla Cudlína, s vyobrazením představeného řádu Tatroidů – Tatroida prvního, třímajícího relikvii, a to poblíže pohoří nesoucího jméno ne-nepodobné názvu vypočteného kultovního objektu. „Vintage fax“ je z majetku autora. Podobných vzácných relikvií má autor obrovské množství, ale jak se vyjádřil, čeká ho ještě velká práce při debordelizaci vlastního archívu.

Tatra, Tatra, Tatra

Neřízená kariéra

Takzvanou kariéru Vojty Dukáta bych charakterizoval nejlépe přídavným jménem neřízená.

Při svém pobytu v zahraničí se setkal v roce 1974 v New Yorku s André Kertézsem který ho doporučil agentuře Magnum a zároveň navrhl, aby se co nejdříve vrátil do Evropy... Následně se dvakrát stal nominovaným fotografem Magnum, poprvé v roce 1974 a opětovně v roce 1976. Stýkal se v té době především s jejím tehdejším fotografem Brunem Barbeyem, Reném Burrim a sporadicky s Elliotem Erwitem a Leonardem Freedem.

Poprvé byl vyslán do Portugalska v roce 1975 v době před volbami. Dukát se do Portugalska sice vydal, ovšem záhy usoudil, že filozofie fungování agentur typu Magnum mu není příliš blízká a nevyhovuje jeho stylu fotografování. Nikdy předtím nepracoval v rámci témat, projektu nebo zadání. Vojta Dukát není dravým fotoreportérem s ostrými lokty, je to romantický, zasněný, krajinou pozvolna putující taoistický básník fotografie. Tento světový názor se ovšem bohužel (nebo bohudík?) naprosto neslučuje se světem bussinesu fotografické žurnalistiky. Zjistil, že nechce fotit to, co je objednáno, i kdyby snad z neznámých důvodů chtěl, asi nebyl schopen žádané zpracované fotografie odevzdat v termínu (většinou šibeničním), který je určen. Nechce fotit strkalice na hlavním náměstí, chce fotit babičky v pekárně a dědečky v kavárně v bočních uličkách či na vesnici. Nechce fotit hrdiny předních stran novinových denníků, raději fotí příběhy neznámých lidí a kouzlo každodenních situací. Nechtěl dokumentovat temnější stránky aktuálního dění současnosti.

Dukát je spíše básník než žoldněř fotografie s prstem na tepu doby nebo prostitutka fotografie... Proto asi také oba počátky

spolupráce s věhlasnou agenturou Magnum po jisté době prostě skončily. Vojta Dukát dokonce na této spolupráci, z ryze finančního hlediska, spíše prodělal... Nejen že agentura nehradila cestovní výdaje, ale Dukát musel také platit za zpracování a printy z těch filmů, které agentuře občas posílal... Návratnost byla, zejména při Dukátově omezené produktivitě, jeho zájmu o naprosto neaktuální izolované náměty (občas, někde, něco prostě náhodou vyfotil) navíc při 50% dělbě zcela hypotetického možného budoucího čistého zisku - někde v nekonečnu... „No, mohl jsem být pravda trochu pilnější“, říká Dukát nyní, s odstupem doby... „ale to u mne platí skoro ve všem... Jsem ale některým členům Magnum v mnohém velmi zavázán a pohlížím oním směrem s úctou... Zcela jistě nemohu říct, že by mi tento kontakt nedodal trochu sebevědomí. Na Kypr mne tehdy v době turecké invaze nevpustily úřady... Poslali mne tedy do Portugalska a bez toho bych si asi nikdy nemohl přát být Portugalcem.“

Zjistil tedy, že tudy cesta nevede. Alespoň publikoval výběr fotografií z Portugalska v holandském časopise *Bijvorbeeld*.

Dál si v klidu pokračoval ve svém fotografování, přirozené vedlejší činnosti jeho cestování a jiných „volnočasových“ aktivit. Vzhledem k tomu, že nikdy nechodil do zaměstnání, ale jen do povolání, měl skutečně dostatek času pobývat v krajinách, jež byli blízké jeho srdci a mohl se nerušeně věnovat ničím neuspěchaném putování a několikahodinovým rozhovorům s obyvateli těchto krajů.

I přesto, že se o to sám nikdy příliš neucházel, dostal několik velmi významných fotografických ocenění. V roce 1997 mu byla udělena Cena Capi-Lux Alblas, s výstavou v Stedelijk Museum v Amsterdamu, v roce 2001 Cena Pieter Ouborga s výstavou

v Gemeentemuseum Den Haag v HÁgu s názvem „Slice of time“. Při této příležitosti se autorovi podařilo vydat díky vydatné pomoci Miroslava Ambroze špičkovou knihu, jako katalog k této výstavě. A opět jen díky vydatné a obětavé pomoci věrných přátel se kniha stihla dopravit na poslední chvíli dobrodružnou cestou na vernisáž výstavy. Autorovi byl přidělen rozpočet, za který by v Holandsku pořídil standartní výstavní katalog a na Moravě se podařilo za stejné peníze pořídít luxusní knihu. Kniha byla vydána asi v 500 exeplářích, které byly rozebrány během velmi krátké doby.

Výstava Canon Photo Gallery, Amsterdam, 1975

V sedmdesátých a osmdesátých letech proběhlo několik samostatných výstav menšího rozsahu v Holandsku (Canon Photo Gallery, 1975; Stedelijk Museum, 1980; Galerie Nouvelles Images, 1980; Kunstzaal Hengelo, 1980), ve Švýcarsku (Galerie 38, 1972,1973) a v Itálii(Galleria Pictogramma, 1972). Mimo samostatných výstav bylo možné Dukátovy práce vidět také na několika desítkách výstav skupinových, kde byl zastoupen. Jednalo se o výstavy nejen v zemích evropských, ale také v Israeli (prezentován Markétou Luskačovou) a USA. Jeho fotografie se také objevily ve spoustě časopisů i jako ilustrace knih.

Historicky vůbec první výstavou byla pouliční výstava ve spolupráci s Antonínem Kratochvílem v Paříži na ulici Rue St. Eleuthère.

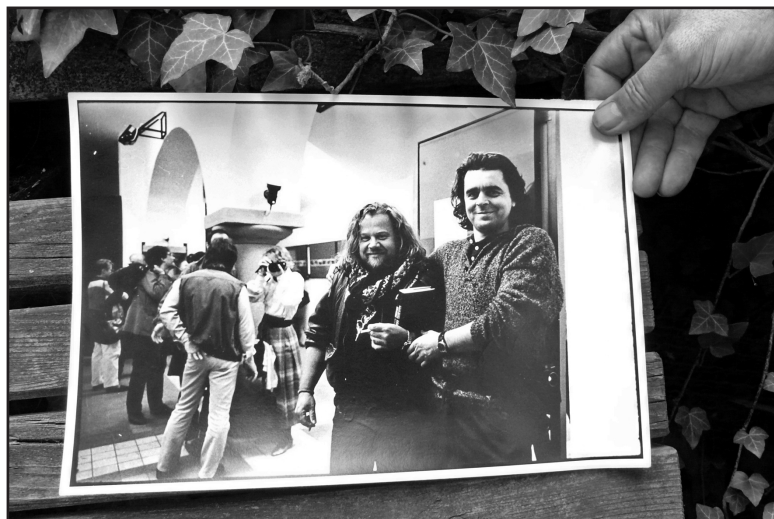
Výstava v Paříži, 1971

foto: A. Kratochvíl

V osmdesátých letech plánovaná výstava Vojty Dukáta v brněnském Domě umění byla bohužel zrušena z politických důvodů díky přílišné horlivosti tehdejšího úředníka pana Dvořáka, kterému se nelíbilo, že by měl mít v Domě umění výstavu autor, který ještě nikdy v Československu výstavu neměl. A také se soudil, že by se nemělo v životopise uvádět, že autor působil jako model na Akádě. Vydal tedy zákaz této výstavy (na kterou dokonce už existoval i plakát) a odborným pracovníkům Domu umění doporučil, ať přistě lépe a pečlivěji vybírají a prověřují autory plánovaných výstav...

Velmi kuriozní byla jeho první výstava v Československu, s pracovním názvem „Pouze 3 hodiny“. Proběhla ilegálně v dub-

nu 1989 v pražské galerii SCSF, díky vydatné pomoci Karla Cudlína a odvážnému přivření oka Jána Šmoka z FAMU. Výstava trvala pouze 3 hodiny. Dokonce se na ní autor potkal s Antonínem Kratochvílem, který šel náhodou kolem.

Autor s Antonínem Kratochvílem na výstavě „Pouze 3 hodiny“, Praha, duben 1989

Výstava v Galerii SCSF, Praha, duben 1989

Vojta Dukát byl také zastoupen na obrovské výstavě Česká fotografie 20. století v roce 2005, kurátorsky vedenou Vladimírem

Birgusem a Janem Mlčochem. Ovšem bez jeho vědomí, protože sám o této akci vůbec nevěděl. Kurátoři si fotografie autora zřejmě zapůjčili z Moravské galerie, protože bývalý vedoucí sbírky Antonín Dufek kdysi od autora zakoupil asi tři fotografie. To bylo zřejmě rozumné řešení, protože jak se sám autor vyjádřil, dobrovolně by své fotografie tak jako v minulosti již několikrát,

na výstavě či publikaci s podobným názvem opět nezapůjčil. Nesouhlasí s konceptem výstav které opakovaně prezentují i jiné než české autory pod zavádějící nálepkou české fotografie... I v zahraničí se nikdy sám vědomě neprezentoval jako zástupce české fotografie. Ve stabilnějších demokraciích je běžně uváděn jako nizozemský fotograf moravského původu. Když se později již v průběhu výstavy České fotografie 20. století o své účasti dozvěděl, oslovil jiné ne-české autory a navrhl, aby se v budoucnu podobných akcí nezúčastnili. Známi i světoznámi ne-čeští autoři, ti kteří se také již dávno nemusí zabývat důsledky případného nepřátelství ze strany odborné fotografické veřejnosti České republiky, s ním souhlasili. Tentokrát tedy tato výstava ještě proběhla „šťastně“ bez „možného národnostního incidentu“. Prozatím...

Mimo knihy „Slice of time“ existuje ještě jiná, útlá, leč elegantní kniha Dukátových fotografií s názvem „Alles is werkelijk hier“ doprovázených básněmi Evy Gerlach, vydána roku 1995 v Holandsku.

Autor recituje básně Evy Gerlach hoře Gerlach

foto: K. Cudlín

Mimo různé granty a stipendia občas autor fotografie i prodával, jeho fotografie jsou zastoupeny v různých veřejných sbírkách v Holandsku, v Moravské galerii, v Muzeu moderního umění v Lodži a mnoha sbírkách soukromých.

Dukát a Vladimír Birgus při diskusi v Holandsku

Noční debaty o díle. Blatný, Dukát, Ambroz, Istanbul

foto: D. Blatná

Budoucnost

Jak si sám autor představuje budoucnost svého díla?

„Toto jako je závažné stanovisko pro svět, pro všechny ty, co s napětím očekávají to, co odpovím, to je přesně pro tuto kategorii lidí, já vyhlédnu z okna, ano, ano, je teprve půl jedenácté večer a již se tvoří zástupy zájemců o dílo. A ráno za rozbřesku se budou vydávat pořadová čísla a já potom ne dříve než v deset hodin předstoupím před davu a řeknu že, ještě nevím přesně, ale že jsem pln naděje. A co pak? No normálka, pak to všechno velmi draze prodám a budu žít až na Věky Věkův Amen.“

Ovšem autor se nehodlá vyvíjet nějakou svoji vlastní iniciativu v popularizaci svého díla, protože věří, že i kdyby nějakou iniciativu vyvíjel, co to je ve srovnání s Božím zásahem, který jeho dílo a osobu dokáže zpopularizovat účinněji a lépe! Je přesvědčen, že i kdyby nějakou iniciativu vyvíjel, tak by to byla opět jen Boží vůle, a tudíž ani aktivitu vyvíjet nehodlá.

Autor dodává židovské pořekadlo jako paralelu jeho postoje ke svému dílu: „Be ezrat hašem, s pomocí Boží, ale to se nevyslovuje, tak je to s jeho pomocí, jom jom jo šiši, ať se odvíjí dál a tak dále. Tak takhle k tomu přistupuji. Ale teď si zapálím.“

A co budoucnost fotografie?

„A seděl jsem v bufetu s železničáři, kteří se občerstvovali a s tím starším brýlatým jsme začali hovořit tak různě o fotografiích a mašinfíra vyslovil slavnou větu: „Nebojte se, černobílá fotografie se vrátí, už se vrací!“ Já jsem zbystril samozřejmě a říkal jsem pane, to je věta, to se musí nechat vyšít do všech kuchyní světa, ke kamnům, do kuchyňského prostředí a tam by mělo být napsáno „Černobílá fotografie se vrátí“ Ale tak jsme se

nějak shodli, že to asi opět bude nějak objeveno nějakým mladým člověkem, který s tím přijde jako s obrovským objevem černobílé fotografie, na níž bude mít vypracovaný koncept, vše promyšlené, podložené a z prstu vycucané teorie. A všichni, kteří to prostě dělali pořád stejně, přirozeně, zasloužení autoři budou pravděpodobně pominuti, tak jak je zvykem...“

A názor na současnou trendovou konceptuální fotografii? „Já se tím odmítám zabývat již z principu, protože skutečně existují někteří dnešní velmi slavní autoři, jejichž celá tvorba se vejde do jednoho zrnka černobílého negativu některého dobrého dokumentaristy, který se rozhodl tuto fotku nakonec vůbec nepoužít, protože prostě stojí za hovno. Tak do toho jednoho zrnka takovéto nepoužité zamítnuté fotografie nějakého Franka nebo Kleina, tak tam se vejde celé životní dílo některých dnešních autorů. Ovšem je opěvováno a oslavováno... To je tragédie dnešní umělecké fotografie. Fotografové, jejichž práci si vážím, nedělali umění, převážně jen prostě fotili, uměním v jejich případě po zásluze se jejich dílo později stalo samo sebou...“

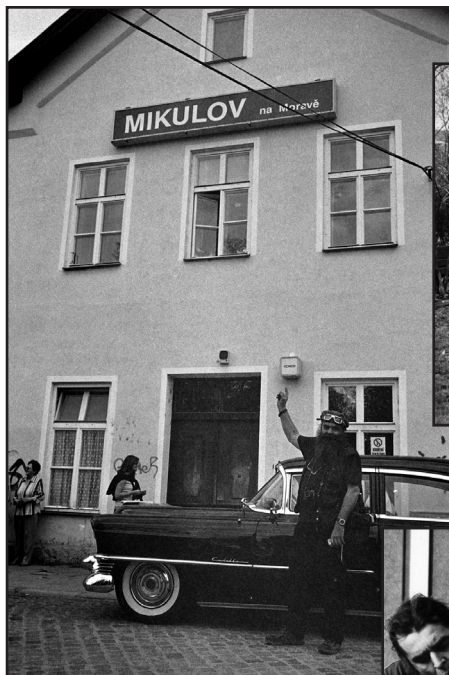
Autor

foto: Fano

Vousatí kolegové

foto: K. Cudlín

Autor na nádraží

Autor a Karel Cudlín

Autor a Pavel Dias

Nekonečno

A co nekonečno?

„Než jsem začal nosit brýle, dohlédl jsem normálně jen na nekonečno, bylo tam. Teď už normálně dohlédnu asi o půl metru za ... Nic tam není... ale možná je něco ještě o kousínek dál...

A čím si autor myslí, že bude v příštím životě?

„To také ještě nemohu zaručit, ale když mi nebude dopřáno být opakovaně tou kapičkou nafty tak, bych moc, moc chtěl být, ne zrovna příliš chudým Portugalcem ještě z doby předevropskounijské, z malého městečka za horami (tras-os-montes) viděno od moře, s bambusovou hůlčičkou nebo velkým neskládacím deštníkem, čestným členem sboru místních dobrovolných hasičů. Budu strašně hodný, nebudu mít globální problémy ale budu mít radost z vteřinové rafičky na mých kapesních hodinkách, jak že ona se tak nějak pořád pohybuje a navíc ještě pořád jedním směrem, budu všechny slušně zdravít, jak pana lékárníka tak pátera tak pana učitele, ostatní taky, nevadí že už podruhé, naopak, nezbedníkovi hned vlepím pohlavek však on už bude vědět proč, místnímu bláznovi dám escudo, v hospodě budu přát jednomu každému jeho vlastní dobré odpoledne, nebude mi vadit že když zvednu telefon tak už bude obsazeno, budu vědět kam patřím, a až bude u nás pouť tak vyvěším fangle, nasadím si kšiltovku, za ucho si dám bazalku a půjdu se podívat na trh jestli nemají ten keramický servis s kapustovým motivem... Večer, až doblafá generátor a jen co pomalu doblíkají girlandy, doutichne a zastaví se zpomalený gramofon, hned udělám malý sice jen, ale takový ohňostroj až se babky budou křížovat, budou tam možná zase jednou i nějakí cizinci, zeptám se jich odkud jsou

a budu přikyvovat abych neurazil a hned jim řeknu že já jsem zase naopak odsud, budu ukazovat prstem dolů na zem, snad to pochopí, a že nikam moc nejezdím abych mohl odněkud víc být ... a nebudu nikdy nosit basebalovou čepici a tričko s nápisem, fakt nikdy a když už, tak jen s nápisem „TATRA“. Ty Milane, prosím tě, ale tak nějak abych takový nejenom prostě byl, ale abych si toho, alespoň občas, byl ještě navíc opravdu vědom. Nešlo by to nějak? A kdyby to ale tentokrát zas nějak nevyšlo tak vím čím bych určitě nechtěl být: ani portugalským, ani moravským či slezským méně-prizorním novozbohatlíkem opilým z úspěchu beztrestnosti svého počínání, navenek však, díky své vnitřní stavbě, jak jinak než zoufale a okatě se pokoušejícím být nad-prizorním, jezdcím nakupovat za roh do samoobsluhy džípem...Ale kdybych jím už nedej Bože musel být, tak by mi to asi - jak kolem sebe pozoruji - až zas tak moc nevadilo, naopak... Myslel bych si při pohledu na takové - jakým já dnes prozatím ještě jsem: Ty vole, co to je za hňupa.“

A poselství pro příští generace?

„Slyšel jsem že jsou i tací co vyfotí 300 filmů za týden, může mi někdo říct proč? Vidí toho tolik? A fotí vůbec tzv. pro sebe? Je mě jich spíš líto, bude to hodně, hodně vydřené... Ale to je nakonec úplně jedno, kde jsou nějaké slušnější fotky z těch 15 600 filmů za rok? Nikdy se nenechte zmást pouhou pracovitostí bez alespoň občasných kvalitních výsledků !!! Je to strašně únavné, smutné a navíc neekologické ...

A proto, děcka, nefoťte to co fakt je, ale fakt jenom to, co z toho zbude. Ušetříte !!!“

Závěr

Vojta Dukát je dle mého názoru autor mimořádného významu, ještě zdaleka nejen nepoznaného, ale především nepochopeného. Jeho fotografie, tak jako hodně jiných kvalitních prací neocení úplně každý divák, jsou čitelné většinou pouze pro vnímavé diváky. Stejně je to i s kouzlem jeho černobílých dokumentárních filmů. Ovšem jejich vysoká kvalita a vyjímečnost je staví na mimořádné a čestné místo v dějinách fotografie. Svérázná osobnost jejich tvůrce je zase přínosem a inspirací pro ty, kteří chovají v úctě renesanční záběr lidského života a nekomerční přístup k tvorbě jako takové. Autor by snad mohl i motivovat ty, jenž věří v čistou radost z pouhého procesu tvorby, bez zbytečného braní ohledů na konkrétní výsledky. Pro blaho lidstva si můžeme společně přát, aby autor našel dostatek odvahy podívat se tváří v tvář svému vlastnímu archívu a se zápalem srovnatelným, jež prožívá při opravách všeho druhu, se začal věnovat s úctou a pozorností klenotům fotografie, jež leží pod nánosem balastu a krámů v jeho archívu. A můžeme si také přát, aby už konečně Bůh (i autor) vyslyšel motlitby Dany Vránové, kurátorky Domu Umění v Brně, Jaroslava Pulicara, Miroslava Ambroze, Viktora Stoilova a spousty dalších angažovaných přátel a příznivců autora a vysněná velkolepá výstava Vojty Dukáta na Moravě bude po létech čekání konečně zrealizována a jeho práci se dostane i v naší zemi toho uznání, jež si dle mého názoru zaslouží. A proto uzavírám tuto práci zvoláním: budiž světlo natolik silné, aby proniklo do hlubin Dukátova archívu a osvítilo dílo tohoto osvíceného autora!

Osvícený autor odjíždí, Istanbul

foto: Fano

Biografické údaje

- 1947 narozen v Brně
- 1962 ukončení základní školy
- 1962-65 Střední elektrotechnická průmyslovka
- 1966 pracuje jako kulisák v Brněnském divadle
- 1967 fotograf psychiatrické léčebny
opravář benzinových pump
model na Akademii v Praze
kulisák v divadle E.F. Buriana
- 1968 asistent kamery v České televizi
odjezd do Holandska
- 1968-70 studium na Rietveldově akademii, Amsterdam
- 1970-71 studium na Filmové akademii, Amsterdam
- 1975 poprvé navštěvuje Portugalsko
- 1982 může opět jezdit do Československa
- 1989 po revoluci žije střídavě v Haagu a v Brně
- 2006-07 příležitostné přednášky na FAMU

Samostatné výstavy

- 1972 Galerie 38, Zürich
Galleria Pictogramma, Řím
- 1973 Galerie 38, Zürich
- 1975 Canon Photo Gallery, Amsterdam
- 1980 Stedelijk Museum Amsterdam
Galerie Nouvelles Images, Haag
Kunstzaal Hengelo
- 1989 „Pouze 3 hodiny“, Galerie SCSF, Praha
- 1997 „Vojta Dukát“, cena Capi-Lux Alblas, Stedelijk Museum Amsterdam
- 2001 „A Slice of Time, Vojta Dukát“, cena Ouborg, Gemeentemuseum Den Haag
- 2002 „A Slice of Time, Vojta Dukát“ Kulturní město Evropy, Porto, Portugalsko

Skupinové výstavy

- 1971 Pouliční výstava, Rue St. Eleuthère, Paříž
Roseville Art Centre, Sacramento, Kalifornie
- 1974 Bibliothèque National, Paříž
- 1976 „Terzijde“ (Ministerstvo CRM), putovní výstava, Holandsko
- 1977 Historisch Museum, Amsterdam
- 1978 „Nederlandse Fotografie na de Tweede Wereldoorlog“, Stedelijk Museum Amsterdam
„Hedendaagse Nederlandse Fotografen“, Ministerstvo CRM
- 1983 Stedelijk Museum Amsterdam

- 1984 Elisabeth Frank Gallery, Knokke, Belgie
Stichting Sinus, putovní výstava, Holandsko
„Foto 84“, „7 holandských fotografů“, Nieuwe
Kerk, Amsterdam
- 1985 Kulturní centrum Venlo, Roermond a Maastricht
en Heerlen
Museum Fodor, Amsterdam
- 1986 „Animals in Photography“, Photographers Gallery,
London
„First Israeli Photography Biennale“, Israel
- 1987 „Fotografie in opdracht“, Galerie Perspektief, Rot
terdam
- 1988 Photofest Houston: „Dutch Photographers of the
20th Century“, Bluffer Gallery, Houston, Texas
„Roots and Turns: Traditie en vernieuwing van de
fotografie in Nederland sinds 1900“, Stedelijk Mu
seum Amsterdam
- 1989 „Het Poëtisch Moment“, Stadsgalerij Heerlen
„Ogenblikken“, Galerie Nouvelles Images, Den
Haag
„150 Jaar Fotografie“, Stedelijk Museum Amster
dam
- 1990 „151 Jaar Fotografie“, Inkt 2, Den Haag
- 1991 „Československá fotografie v exilu“, Mánes, Praha
- 1993 „De Kracht van heden“, Loods 6, Amsterdam
- 1995 KunstRai, Amsterdam
„Video-fragmenten“, Gemmentemuseum Den Haag
„Orbis Fictus: New Media in Contemporary Art“,
Sorošovo centrum současného umění, Praha

- „Jitro kouzelníků“, Valdštejnská jízdárna, Praha
 „Haagse Nieuwen“, Artoteek Den Haag
- 1999 Nederlandse Fotografie Biënnale, Naarden
 „Autonomous Photography in The Hague“, Haagse
 Kunstring, Den Haag
- 2002 projekce „De Kracht van heden“, Fotofestival
 Breda, Holandsko, poté projekce v dalších 9 nizo-
 zemských městech
- 2003 „Fotografie in NL“, Fotomuseum den Haag
 „1000 fotografií z Amsterdamu 1945/2003“, Histo-
 rické museum Amsterdam
 „Nizozemští fotografové“, Fotomuseum den Haag
- 2004 projekce „Le cinema des photographes Neerlanda
 is“, Maison Europeen de la Photographie, Paris
- 2005 projekce „Tatra 77, Mother of all cars“, Quartair
 den Haag, Haag
 „Česká fotografie 20. století“, UMPRUM, Praha
 (bez souhlasu autora a s protestem)

Zastoupení ve sbírkách

Stedelijk Museum Amsterdam
 Gemeentemuseum Den Haag
 Ministerie van CRM Nederland
 Město Amsterdam
 Museum van Moderne Kunst, Lodz
 Moravská galerie, Brno
 Město Den Haag

Nederlandse Kunst Stichting
Koninklijke Capi-Lux Alblas Stichting, Amsterdam
Artoteek Den Haag
Různé soukromé sbírky

Ceny a granty

1988 cena v kategorii dokumentární fotografie, Salón
 Haag
1997 cena Capi-Lux Alblas
2001 cena Ouborg
2002 první cena pro knihu „A Slice of Time“, Měsíc foto
 grafie, Bratislava

různé granty a podpory od
Ministerstvo kultury Holandska
město Amsterdam
Stichting Madurodam
Nederlandse Kunst Stichting
Nederlandse Raad voor de Kunst
Voorzieningsfonds voor kunstenaars
Stroom
různé soukromé dary

Seznam literatury

knihy:

Dukát, Vojta: A slice of Time. Stroom, Den Haag 2001

Dukát, Vojta a Gerlach, Eva: Alles is werkelijk hier, Arbeider
pers, Amsterdam 1995

články:

Anema, Taco a Zaal, Luis: Nemám potřebu dokumentovat
zlo, Groene Amsterdammer ,6.června 1994

Algera, Kirsten a Broek, Martijn van den: Síla dneška, Kracht
van hedden,Vormgeving and Bouwkunst 1993

Barents, Els : Beivoorbeeld – Vormgeving en Kunst 1982, č.2

Divendal, Leo: Z hlubin Evropy, Foto 1997, č. 5,str. 68-73

Autoři použitých fotografií

Vojta Dukát, Emil Dukát, Karel Cudlín, Antonín Kratochvíl,
Miroslav Ambroz, Miroslav Myška, Denisa Blatná, Fano a ano-
nymní fotografie z archivu Vojty Dukáta a soukromého archivu
Miroslava Ambroze.

Pokud není fotografie označena, jedná se o fotografie autora.

Fotografie na obálce: Karel Cudlín